Periferia ca supracondiție a existenței în literatură: Ileana Negrea și supraabundența identitară

Geanina GIUHAT

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
E-mail: geaninaioana.giuhat@ulbsibiu.ro

Periphery as Super condition of Existence in Literature: Ileana Negrea and Identity Overabundance

Abstract: IThe main aim of this paper is the analysis of how the multi-peripheral position in Ileana Negrea's poetry is recontextualized in the geotemporality of contemporary Romanian culture, acknowledging her formation in a different language and through the reception and the application of feminist theories and praxis from other spaces, especially from the South American one, that are stratified and inserted in her texts. The analysis focuses on how the inflection point of her marginal identity, gender-queerness-madness, is recomposed in the actual Romanian cultural and geopolitical circumstances and how her texts are perceived accordingly with these. At the same time, it will be explored how Negrea's texts enroll in the world literature system via her registering in the worldly queer-feminist literary scheme.
Key words: Ileana Negrea's poetry, queer-mad poetry, feminist poetry, contemporary Romanian feminist poetry, worldy queer-feminist literay scheme.

Citation suggestion: Giuhat, Geanina. "Periferia ca supracondiție a existenței în literatură: Ileana Negrea și supraabundența identitară." *Transilvania,* no. 5-6 (2023): 12-23.
https://doi.org/10.51391/trva.2023.05-06.02.

Introducere

Plecând de la dihotomia centru-periferie – concepte operaționalizate atât la nivel literar, cât și la nivel social – și de la modul în care acționează suprapunerea straturilor identitare în aceste două planuri, este generată forma de literatură marginală și multi-periferică. Plasând în acest context conceptul de marginalitate ca fenomen determinat la nivel social și politic prin factori etnici, identitari, culturali și economici, acesta funcționează ca o condiție complexă a existenței, fiind o poziție discursivă care, în trecut, a fost eradicată la nivel literar și social. În prezent, aceasta constituie una dintre perspectivele al căror autenticism reprezintă o componentă fundamentală de (auto)raportare identitară. Marginalitatea ca poziție discursivă explorează dintr-o perspectivă situată[1] experiențele din periferia social-literară. Miza, aici, este constituită de autoreprezentare ca formă de transformare și conexiune socială prin perspective care interoghează și demontează mecanismele sistemului și ale literaturii patriarhale, astfel încât incongruența reprezentărilor sterotipale racordate la normele literare canonice să fie deconstruită; se scrie despre *margine* direct din *margine*, dintr-o perspectivă la care *centrul* nu are acces și pe care nu o poate deforma. În poezia Ilenei Negrea, *marginalitatea* apare ca o imagine dorit-sufocantă și recurentă care este folosită ca instrument de actualizare a oprimării și discriminării sistemice, mai ales având în vedere că identitatea femeilor *queer* a existat de-a lungul istoriei într-o *invizibilitate determinată*[2], iar pentru poetă „[s]ă fii e mai bine decât să nu fii./ Să nu mai fii înseamnă îngroparea la margine"[3].

Raportându-ne la analiza ideologică făcută de Mihai Iovănel asupra reprezentării sexualității în literatura comunistă și postcomunistă din România, unde „[s]exualitatea delimitează puncte de rezistență nu numai la nivelul vocabularului, ci și al temelor", acesta identifică mai multe niveluri de reprezentare a sexulității: (1) „sexualitatea bizară și perversă", (2) „explorarea

sexualității feminine" și (3) homosexualitatea, toate părând să se auto-anihileze. În ceea ce privește „explorarea sexualității feminine", se pleacă de la „[c]âștigarea unor drepturi politice elementare de către femei se leagă în România de comunism, deși tot acesta a introdus politica traumatică a interzicerii avorturilor. Totuși, femeile fuseseră incluse în canonul literar dintr-o perspectivă patriarhală, iar sexualitatea în literatura dintre 1948-1989 fusese, între Marin Preda și Nicolae Breban, văzută dintr-o perspectivă aproape exclusiv masculină."[4] Iar, în ceea ce privește homosexualitatea și explorarea acesteia, „[p]erspectiva asupra acesteia este în anii '90 una predilect homofobă și machistă"[5].

După acest vid în literatura română, în care descrierea corporalității și a sexualitatății femeilor fusese limitată și de cenzură și de absența accesului la niște perspective situate, iar, pe plan social, fuseseră restricționate prin legea anti-avort din 1966, perpetuarea unei prohibiții în ceea ce le privește fiind solidificată în conștiința colectivă românească și după '90, tipul de explorare a corporalității și a sexualității femeilor *queer* pe care o face Negrea apare ca deplasat și obscen pentru centrul literar coagulat pe valorile patriarhale și pentru *patriarhatul mediatic*[6]. Lipsa unor voci la care se poate face apel atunci când este discutată sexualitatea femeilor sau a persoanelor *queer* (folosind, aici, acest termen pentru a ne raporta la orice tip de identitate sexuală sau de gen non-heteronormativă, chiar dacă nu era utilizat acest termen în literatura anilor '90 sau în alte contexte literare menționate pe parcursul lucrării) determină, în cazul Ilenei Negrea, migrarea în spațiul altei limbi, limba engleză, unde există persoane pentru referințe literare din poziție și perspectivă queer-feministă. Totuși, există această distanțare și revenire într-un spațiu dominat de anumite tendințe, care poate ridica (și a ridicat) probleme în ceea ce privește receptarea textelor și standardele duble în ceea ce privește literatura periferiei. La nivel global există o rețea prin care scriitoarele queer-feministe sunt interconectate, o rețea prin care Ileana Negrea se auto-percepe și prin care își formează direcția din textele sale, prin preluarea teoriilor și a praxisului feministe folosite de aceste autoare străine, direcția aceasta fiind nucleul întregului ei discurs și a mizei textelor sale. Prin plasarea în contextul românesc a acestor texte solidificate pe teoriile și praxisul feministe din alte spații pe care le identificăm în poemele Ilenei Negrea, putem observa cum supraacumulările de identitate influențează modul în care, ca scriitoare feministă *queer mad*, aceasta se raportează la ea însești, la propria viață, la literatură, la societate, dar și cum se raportează societatea la ea și la textele ei, pentru că se raportează diferit la o persoană care nu se încadrează în normele impuse de sistemul patriarhal. Identitatea acesteia este situată la punctul de întâlnire al mai multor relații de putere, este o persoană de gen feminin, persoană *queer* și persoană *mad*, nu într-o ordine particulară, nu în această ordine, într-o ordine intersecțională, care să le cuprindă pe toate cu același statut, toate să fie la fel de vizibile[7].

Dar cum este alterată literatura ei cu influențele preluate, în principal, de la scriitoare din vest, având în vedere că Negrea există într-o și printr-o cultură care este sinonimă cu și pusă în legătură cu „revenirea la tribal, subdezvoltatul, primitivul, barbarul"[8], când face parte dintr-o cultură care este percepută ca *alta*, având în vedere că „Balcanii au fost percepuți ca Celălalt al Europei"[9]? Cât din acest *the other* se transferă în auto-percepția ei și în ceea ce scrie, dar și în percepția celorlați asupra textelor sale? Având în vedere că „[f]oarte des, mișcări incluzând mișcările literare, feministe și queer sunt conturate printr-un narativ temporal al progresului. Totuși aceste modele se bazează deseori pe fanteziile vestice și coloniale ale îmbunătățirii care pot fi aplicate doar necoordonat pentru alte contexte culturale și geopolitice"[10], ce se întâmplă cu persoanele non-vestice, care nu sunt asimilate și nu asimilează în întregime cultura din Occident? Rămân în afara paradigmei sau exact prin aceste modele neasimilabile se creează o nouă structură, un cadru propriu, având în vedere că e important să „luăm în serios lacunele care au fost create de diferențe între noi"[11] și să ne raportăm în mod specific la ele?

Spațiul în care este situată poezia Ilenei Negrea, spațiul literaturii române contemporane, a reprezentat de-a lungul timpului un teritoriu foarte neincluziv, dominat de ascendența literaturii patriarhale, de reprezentări deformate în ceea ce privește imaginea femeilor sau aproape inexistente în ceea ce privește imaginea persoanelor *queer* sau a femeilor *queer*. Într-unul dintre articolele sale[12], Teona Farmatu chestionează inexistența unei alternative bine conturate la autenticismul masculin. În cadrul articolului este analizat atât modul în care este construită perspectiva în două romane interbelice scrise de femei, și cum se disociază perspectiva din literatura interbelică scrisă de bărbați față de cea scrisă de femei, cât și modul în care se formează focusul pe experiență la *female subject* și la *male subject*. Totodată, într-un articol aparținând Ioanei Moroșan, sunt cercetate terenul literar românesc din prima jumătate a secolului al XX-lea și procesul de profesionalizare a scrisului; astfel, articolul ei „demonstrează cum regulile dominației masculine au lucrat în favoarea excluderii scriitoarelor din structura producției la scară restrânsă consacrată autorilor legitimi, elitelor masculine"[13]. Tocmai prin prisma acestor factori, doar foarte recent au început să se dezvolte forme de literatură feministă intersecțională, de literatură *mad* și de literatură *queer*, astfel încât a fost posibilă apariția unui volum precum cel al Ilenei Negrea, un volum de poezie feminist care vorbește dintr-o perspectivă intersecțională despre ce înseamnă pentru autoare experiența de femeie queer-mad și cum e să te plasezi în aceste puncte ale identității, prin care sunt ilustrate circumstanțele alterității în poezia „dublu" periferică sau, de fapt, în cazul de față, multi-periferică, având în vedere că textele poetei descriu și prezintă mai multe straturi identitare: identitatea *queer*, identitatea de gen și statutul *mad*.

Europa de Est & *queerness*-ul est european

Căutând o abordare a altor literaturi non-vestice puse într-un context de *world literature*, putem observa modul în care este analizată literatura *queer* de către Jarrod Hayes în capitolul său din volumul *Francophone Literature as World Literature*[14].

Acesta își propune să analizeze câteva „texte aparținând persoanelor queer, texte queer și chiar identitatea queer în texte scrise de persoane non-queer din Québec, Africa și Caraibe pentru a oferi o panoramare a intersecției între literatura mondială în Franța, pe de-o parte, și studii despre sexualitate, pe de altă parte”[15], și să evidențieze nu atât modul în care se abordează identitatea *queer* în câteva literaturi din spațiul francofon non-occidental, cât să evidențieze un grupaj de texte din zona studiilor francofone și câteva modalități de învățare îndreptate spre zona genului și a sexualității dintr-o perspectivă mai puțin eurocentrică, bazată pe texte din alte spații. Cumva, se dorește a fi demonstrat că literatura *queer* poate fi abordată și ca o metodologie de învățare a unor concepte care îi sunt subordonate, poate fi folosită ca instrument de reprezentare a unor aspecte sau de reparare a unor dezacorduri și neînțelegeri, nu doar ca mod de exemplificare a experiențelor persoanelor *queer*, având în vedere că Negrea se referă recurent în textele sale la existența în invizibilitatea determinată social și cultural: „Sunt vocile celor/Fără corp, invizibili”[16]. De asemenea, la fel ca în articolul lui Hayes, centrul operațional constă în reconstruirea identității *queer* într-un spațiu non-vestic. Putem vedea, deci, cum relaționează literatura *queer* cu medii precum mediul academic, în sensul de raportare la transformarea ei într-un set de metode didactice. În această direcție, referindu-ne strict la volumul Ilenei Negrea, abordat dintr-un punct de vedere instructiv și documentar pentru conștientizarea adusă de literaturii domeniului academic și, specific, pentru viziunea pe care aceste texte o expun, poezia ei ar putea fi utilizată ca modalitate de comprehensiune a identității queer-mad.

Raportându-ne la capitolul despre chestionarea identității din volumul *Polish Literature as World Literature*,[17] unde identitatea este văzută prin cazul lui Witold Gombrowicz și având drept preocupare principală „enigma identității colective și individuale”[18], se poate face o analogie între literatura română și literatura poloneză din punctul de vedere al situării lor semi-periferice atât în contextul literaturii europene, cât și în contextul *world literature*. Pentru Gombrowicz, identitatea poloneză și contextul cultural sunt două componente identitare esențiale apar sub forma unei „figuri metonimice înglobând propria sa identitate”[19]. La scriitorul polonez, *sensul identității* orbita în jurul unei „individualități puternic definite”[20], care era „agentul capabil al demistificării tuturor codurilor și convențiilor sociale și culturale”[21]. În textele Ilenei Negrea și se pot delimita clar senzația de *dezrădăcinare* și sentimentul *neapartenenței* la niciun loc, sentimentul că nu se poate integra nicăieri și statutul sufocant-conștient de *outsider*, „[l]ocuirea este pentru mine o rană/Locuirea este pentru mine o frică/Locuirea nu este siguranță/Adăpost/Refugiu/Certitudine/Locuirea nu este./Locuirea nu este./Nu poate fi./Este doar o traumă./Acasă e o traumă./E o lecție a nepermanenței/Unde nimic nu îți aparține și tu nu aparții nicăieri”[22]. Pentru Negrea, identitatea națională nu e importantă pentru că i-ar întregi sau solidifica ipostaza-totalitate a identității sale, ci mai ales pentru că contextul geografic în care se situează și, implicit, identitatea românească exercită o influență directă, continuă și activă asupra celorlalte ipostaze identitare.

Având în vedere alegerea Ilenei Negrea de a scrie în altă limbă, se poate spune că *își ia poeziile și pleacă*, pentru că poemele sale „«adolescentine», «naive», «provinciale»/Nu au ce căuta în vreo librărie”[23]. Este vizat un alt teren literar, deja survolat și ocupat de femei, de femei *queer*, de feministe, de feministe *queer*, de persoane față de care Ileana Negrea se poziționează foarte aproape. Totuși, în contextul literaturii scrise de persoanele care aparțin uneia sau mai multor minorități, câteodată simte că nu își găsește locul nicăieri, că este la frontieră, într-o zonă de tranzit și nu este sigură ce traiectorie își dorești, de ce traiectorie are nevoie sau la ce traiectorie îi este permis accesul, poate fi o încercare exhaustivă, poate fi materială, „17 ani am trăit într-o geantă/În care tot îndesam precum o iluzionistă/Case, garsoniere apartamente/Colege iubite pisici/Geanta mea diformă ca o amibă/(Balcoane acoperișuri străpungeau căptușeala)/Se lățea cu fiecare nouă adresă/La final intram și eu în ea”[24], sau imaterială, „[c]obor în propria mea limbă/Ca și cum aș intra înapoi în propriul meu trup/După un orgasm care m-a făcut să îmi ies din contururi”[25].

Translatarea vest-est a identității *queer*, literaturii *queer* și a *queer studies*

Plecând de la volumul *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*[26], se poate urmări atât cum „dihotomia «vest/non-vest» este în principal construită pe baza unor experiențe anglo-americane ale sexualității, normativizând «experiența vestică»”[27], cât și cum relaționează și influențează disjuncția temporală cu dezvoltarea *queer studies* [28]în CEE, „[p]rin introducerea CEE ca un «context european»”[29], având în atenție și întrebarea „[t]oate persoanele au timpul lor, dar este acest timp același pentru toate persoanele?”[30]. Sunt, aici, interogate atât formarea și conceptualizarea sexualității și a activismului LGBT în țările CEE, cât și dislocarea modelului normativ de sexualitate din vest, ca demers esențial pentru înțelegerea modificării alterității vestice în contextul CEE.

În articolul Joannei Mizielińska[31] din volumul amintit mai sus, este explicat de către aceasta modul în care se traduc politica *queer* și ideile despre comunitatea *queer* în contextul polonez, astfel încât, la nivel local, nu doar identitatea *queer* devine structural diferită de cea conceptualizată în vest, cât și activismul instrumentalizat în această direcție. Ca analogie, ne putem referi și la înțelegerea identității *queer* în spațiul românesc și la modul în care, de fapt, definiția acesteia se schimbă la nivelul celor mai fragmentate secvențiuni geografice și temporale. Mizielińska spune că activismul *queer* est-european („Polish LGBT activism”) și identitatea *queer* est-europeană nu se mulează pe cele din vest deoarece geotemporalitatea vest-est nu este aceeași. De asemenea, din același volum, ne putem raoprta și la articolul aparținând lui Jon Binnie și Christian Klesse[32] și la modul în care este privită transnaționalitatea activismului coagulat în jurul politicii LGBT în Polonia, autorii descriind posibilitatea de teoretizare a sexualității în raport cu concepții alternative la solidaritatea transnațională în teoria politică și socială. Astfel, spațiul CEE își formează un nou percept asupra identității *queer* tocmai

prin această bulă geotemporală. De altfel, rămâne interesant de analizat faptul că nici Joanna, nici Jon Binnie nu utlizează conceptul de *queer* în contextul est-european, având în vedere că termenul rămâne unul al cărui sens a fost conturat în vest. De asemenea, așa cum explică Ovidiu Anemțoaicei despre situația și evoluția *queer studies* din țara noastră, raportat la numirea comunitară,

> „conceptul de queer rămâne pentru multă lume, atât în mediul academic, cât și în rândul mișcărilor sociale mai ales din România, cumva derutant, când prea larg, când prea restrâns din perspectiva conținutului conceptual, ba o critică a identităților rigide, ba însăși identitatea pe baza căreia se formulează diversele revendicări politice minoritare; deci ridică probleme și de natură epistemologică, discursivă și lingvistică, pe de o parte, dar și ontologică când vorbim de corpuri, pe de altă parte"[33].

În același timp, având în vedere că „[s]ecolul al XXI-lea este o perioadă remarcabilă pentru iubitorii de literatură și cultură queer, cu extinderea canoanelor literare în contexte culturale și geopolitice"[34], volumul de poezie al Ilenei Negrea apare într-un context temporal și spațial în care literatura *queer* a obținut foarte multă vizibilitate și în care persoanele *queer* au primit un procent important și apreciabil de reprezentări exacte (nici devalorizante, nici romantizate) atât din punct de vedere social, cât și în ceea ce privește portretizările în textele ficționale, contribuind, astfel, la constituirea unui teren mai larg reprezentat al literaturii *queer*.

Dacă ne referim la metodologia aplicată de Ela Przybyło în „Swimming Queer", prin care aceasta propune „literatura queer ca literatură mondială"[35] și „literatura mondială poloneză queer ca vitală pentru literaturile mondiale"[36], se poate constata că dezvoltarea literaturii *queer* din spațiul polonez reprezintă dispozitivul de impulsionare a întregii literaturi *queer* est-europene și a definirii specificului *queer* est-european. Un text important în sistemul acestui proces este reprezentat de *Swimming in the dark* de Tomasz Jedrowski, iar Przybyło centrează „literatura poloneză queer prin focalizarea pe romanul lui Jedrowski, *Swimming in the Dark* (2020), care oferă un punct unic de intrare în conceptualizarea unei literaturi poloneze queer ca literatură mondială queer, prin poziționarea sa diasporică unică"[37].

În spațiul românesc, dezvoltarea și vizibilitatea literaturii *queer* au fost susținute și de apariția unor antologii precum *Arta revendicării*, *Lumile noastre posibile*, *Adăposturi*, *Luminișuri*, *Antologia de Teatru Feminist Intersecțional* sau *Un spațiu doar al nostru*, toate înglobând texte *queer*, texte feministe și, în mare parte, texte care cuprind ambele laturi, dar și de grupări relevante în acest context, precum revista Cutra, Cenaclul X sau Literatură și Feminism.

Având în vedere direcția pe care o abordează textele care sunt difuzate prin ea, dar și faptul că și Ileana Negrea a publicat mai multe texte aici, este relevant să aducem în discuție *Cutra*, o revistă feministă *queer* care, până în momentul actual, are 4 numere conceptuale. Este un program orientat exclusiv spre alternanța unor voci feministe *queer* diverse din spațiul românesc, unde sunt sondate ipostazele și, într-o formă extratextuală, condițiile sedimentării identității multiperiferice, având în vedere că textele publicate explorează teme precum identitatea sexuală și de gen, solidaritatea, intimitatea și corporalitatea *queer* sau multietnicitatea în contextul unei țări în care domină xenofobia și homofobia[38]. Aceasta nu oferă doar vizibilitate discursului acestor persoane și vocilor lor, ci creează și un spațiu proiectat exclusiv pentru ele. Câteva dintre textele Ilenei Negrea publicate în *Cutra* sunt și cele care urmau să apară în volumul său, cum ar fi „Nebună", „Monografie" sau „B". Un text fundamental pentru a înțelege cum este percepută condiția *mad* de către Negrea este cel scris în colaborare cu Maria Sgârcitu, *Discriminarea care nu avea nume: sanismul. Sau Eu sunt săpoca: trecut sanist, viitor nebun*. Sanismul, după cum este explicat în acest texte, este „discriminarea persoanelor considerate *bolnave* psihic, a căror minte nu este conformă cu cea a majorității, care nu se comportă în acord cu un set de reguli prestabilit social. În română ar veni *sănătoșism*, *normalism* sau ceva de genul acesta, opoziția dintre *sane* și *insane*, unde sane/*sănătos* este norma"[39]. Este, deci, esențial atât pentru Ileana Negrea, cât și din punct de vedere identitar raportarea la *madness* sau, după cum alege să folosească și Negrea uneori termenul, dar într-o manieră auto-ironică și destigmatizantă, *pentru autoidentificare, autodeterminare și autorevendicare*[40], nebunie. Cele două explică modul în care termeni precum *idiot* sau *cretin* au primit, la nivel medical și social, conotații negative și anti-contribuția pe care o au astfel de termeni și catalogări pentru condiția persoanelor *mad*. Pe lângă textele care îi aparțin poetei, mai există și o traducere făcută de aceasta pentru textul „common truths: or why i love my pussy?" de Staceyann Chin, poem apărut în volumul *Crossfire*. Legătura dintre Ileana Negrea și *Cutra* este indispensabilă pentru munca de destigmatizare a *nebuniei*, dar și pentru activismul intersecțional românesc. Cenaclul X este o grupare care adună, de asemenea, voci feministe prin care sunt descrise experiențe *queer*. Două dintre cele mai importante volume care contribuie la viziunea ansamblului *queerness*-ului la nivel național sunt antologiile de poezie *Luminișuri* și *Adăposturi*, unde apar și texte semnate de Ileana Negrea. Literatură și Feminism sau Editura pentru Literatură Feministă este un colectiv mai larg, care, într-un anumit sens, este asociat cu mai multe edituri și reviste, cum ar fi frACTalia, Hecate, Idea, Cutra sau Post/h/um. Această grupare a coordonat inițiative și proiecte importante în ceea ce privește literatura feministă și promovarea ei, atât în mediul *online* sau prin ateliere de scriere creativă, cât și prin alimentarea procesului de concretizare a unor publicații precum antologiile amintite anterior sau volumele Laurei Sandu, *Scrieri feministe* și *Analize literare feministe*.

Ocuparea unui spațiu intermediar, la linia de demarcație dintre două literaturi

Subreprezentarea, ca formă de excludere sistemică pe plan social și literar, și lipsa auto-reprezentării reprezintă

principalele instrumente de falsificare a perspectivei și de imposibilitate a continuării dezvoltării unui spațiu literar queer-feminist. Cu toate că, în ceea ce privește paradigma literaturii feministe sau, în trecut, a literaturii de emancipare a femeilor, există texte, deși nu teoretizări ale feminismului, care pot fi reactualizate[41], dimensiunea pe care vrea să o acceseze Negrea atât în textele ei, cât și în activismul pe care îl face este cea intersecțională, pe care își și construiește textele, aceasta fiind, de fapt, miza operațională a acestora. Astfel, folosește intersecționalitatea ca pe un instrument de analiză la nivel literar și social, dar, în lipsa unor teoretizări la nivel autohton, preia teoriile activistelor din spațiul nord-american, aplicându-le pe o identitate formată într-un alt cadru temporal și spațial. Din acest punct de vedere, se poate observa cât de complex se reflectă și câte probleme, câte dileme de auto-recunoaștere îi aduce la nivelul interpersonal faptul că singura literatură la care are acces și la care se poate raporta este doar o „[a]ltă carte scrisă de bărbați/Despre mine"[42], pentru că încă din copilărie „[a]i sădit poezia în mine, mamă,/Poezia bărbaților morți/Pe care nu îi simțeam altfel decât pe mine./Eram un bărbat mort./Și era bine"[43]. Pe Ileana Negrea lipsa reprezentărilor din propria limbă a purtat-o și a determinat-o să își găsească și mai ales să-și construiască un refugiu artificial în interiorul altei limbi, „[p]oezie din nou. De data asta în engleză./(Doare mai puțin./Rostesc lucrurile dar le țin la distanță,/Nu am loc în literatura română"[44], unde găsește femei *queer* care și-au scris marginalitatea, la fel cum o face și ea: „[v]reau să organizez încă o manifestație/ Să îmi port sărăcia și queernessul, nebunia/Și corpul meu/ mintea mea de femeie"[45]; femei care nu s-au desprins și dezis de identitate lor, ci au folosit-o ca pe o modalitate de a-și compune o comunitate și o literatură incluzivă, mai blândă, în care își pot forța limitele creative și se pot auto-studia fără să se simtă presate de centru, o literatură în care pot pune intervalul necesar între ele și literatura patriarhală, între ele și literatura scrisă despre ele fără ele; scriitoare care au fost situate și au ales să se auto-situeze la periferie. Negrea, asemenea predecesoarelor ei, știe că pentru „ca unele, cele multe, să simtă Efectul, altele trebuie, din când în când să sufere"[46], pentru că nu se poate altfel, pentru că, inevitabil, a fost nevoie ca un lung șir de femei să sufere (șirul nu s-a terminat), încât următoarele să nu o mai facă (următoarele încă nu există). Totuși, rămâne acest liant indestructibil între aceste persoane care s-au desprins de norma socială, liantul în care fiecare dintre ele a crezut, comuniunea stabilită între femei, unitatea, coeziunea, „[o]are ea se simțea singură/În clica aia de bărbați consacrați/Îi era mai bine așa/Eu credeam în solidaritate surorească"[47].

Spre deosebire de utilizarea și însemnătatea pe care o oferă Gloria Anzaldúa literaturii de froniteră și a teoretizărilor ei despre *border studies*[48], unde componenta determinantă ar fi exclusiv una identitară, acestă deplasare fluidă între două limbi și utilizarea teoriilor feministe formate în alte spații o pot situa pe Negrea, strict din punct de vedere literar, în *border literature* sau *border writing*, atât cât ne referim la acest concept strict ca la „expresie funcțională a atitudinii conștientă de sine a unei scriitoare juxtapusă între culturi multiple"[49], astfel încât „scrisul la frontieră trebuie perceput mai degrabă ca un mod de operare decât o definiție"[50]. În același timp, „[c]eea ce face scrisul la frontieră o literatură mondială cu un recurs «universal» este accentuarea multiplicității mai multor limbi într-o alta singură; prin alegerea strategiei de traducere mai degrabă decât reprezentare, scriitoarele la frontieră, în cele din urmă, subminează distincția dintre cultura originală și cea alien"[51]. Astfel, chiar dacă în textele lui Negrea nu regăsim versuri propriu-zise în limba engleză, influențele preluate sunt dublu traduse, atât din punct de vedere lingvistic, cât și din punct de vedere geotemporal.

Queer-feminist cobweb

Ileana Negrea se revendică de la mai multe scriitoare, în cea mai mare parte scriitoare queer-feministe, scriitoare care privesc lumea dintr-o perspectivă asemănătoare cu a sa. Ceea ce le reunește este *marginalitatea*, marginalitatea sub forme multiple și constitutiv diferențiate. Ileana Negrea se plasează într-un grup format din Adrienne Rich, Jannette Winterson, Virginia Woolf, Audre Lorde, Kim Addonizio, Dorianne Laux, Staceyann Chin, Sylvia Plath, Anne Sexton, June Jordan, Maya Angelou, Nikki Giovanni (scriitoare de la care se revendică explicit în texte sau interviuri), pentru că ele au lăsat-o să se accepte pe ea însăși, nu au învățat-o ura îndreptată spre propria identitate (interiorizată sau nu), au învățat-o să se iubească singură, să nu îi fie teamă să iubească alte femei, chiar dacă *un pic* pe fiecare, niciodată până la final, și să se iubească prin alte femei. Totuși, dacă punem în discuție ura ca influență a vocilor acestor poete feministe din alte spații, aceasta există sub forma protestului, a revoltei, a indignării și a furiei împotriva normelor impuse de societatea patriarhală și, dacă ne referim la textele poetei, de literatura patriarhală. Așezată într-un sistem global, alcătuind o rețea internațională de scriitoare queer-feministe, vedem cum toate acestea scriu despre experiențe, deși similare, total diferite sau cel puțin structurate diferit, variind în funcție de mai multe aspecte, precum spațiul din care provine fiecare sau spațiul în care scrie, perioada existenței lor, culoarea pielii sau sexualitatea. Totuși, corect ar fi să fie folosit un sistem analitic de tip și/și, deoarece nu există un element unic care să fie rezultatul unei identități, întotdeauna există elemente multiple, elemente care se întrepătrund și se amestecă, astfel încât este elaborată substanța completă a identității, mai ales având în vedere că „[r]elaționalitatea folosește un cadru analitic de tip și/și, care mută atenția de la a privi categoriile drept opoziționale, ca, de exemplu, diferențele dintre rasă și gen, la examinarea interconexiunilor lor"[52].

De exemplu, chiar dacă termenul „«queer» designa în anii 1990 o politică LGBT anti-corporatistă"[53], în jurul anului 2010 „a devenit o identitate – identitatea queer – care servește ca un termen umbrelă pentru mai multe identități non-normative"[54]. Acum este, deci, un termen incluziv pentru toate identitățile sexuale și de gen care nu se mulează pe și care demontează heteronormativitatea, această asumpție că

heterosexualitatea este norma în viața tuturor persoanelor, că este naturală, iar restul identităților sexuale sau al identităților de gen ar fi doar o abatere, o contravenție, o anomalie. Acest raport de numire și identificare la nivel comunitar reprezintă un factor foarte important pentru persoanele care nu se încadrează în normativitatea heterosexuală prezentă la nivel societal. Astfel, dimensiunea *queer* din poezia Ilenei Negrea nu rămâne doar o formă de autoreprezentare, dar generează și un instrument de identificare multiutilizabil de auto-actualizare în interiorul comunității *queer* din România prin perspectiva și epistemologia intersecțională pe care o înregistrează Negrea din *black feminism*.

Rețeaua transnațională constituită de aceste scriitoare este foarte importantă mai ales pusă în raport cu reprezentarea poziției subalterne și cu imaginea literaturii scrise din această poziționare sau modul în care funcționează acest mecanism de literatură subordonată, pentru că „[d]acă, cum sugerează Jameson, modul de producere al narativului este referința finală, aceste femei sunt insuficient reprezentate sau reprezentabile în acea narațiune”[55].

În poemele Ilenei Negrea, imaginile despre nedreptățile și injustițiile social sunt dure. Distingem parcă o furie ancestrală, sentimentele, senzațiile și gândurile tuturor femeilor *queer* oprimate colectate într-o singură voce, ceea ce reflectă pe mai multe niveluri componenta *mad* a identității sale și modul în care interferează cu zona feministă, generând o nouă cerință a feminismului pe care o aduce Negrea în poezia periferică: „[s]etea asta de a distruge lumea/De a o reclădi/De a te alia/ De a lupta pentru cei ca tine/Marginalii”[56]. Într-unul dintre eseurile lui Audre Lorde din *Sister outsider*, „Eye to Eye: Black Women, Hatred, and Anger”, aceasta spune că „[c]âteodată se simte de parcă ar trebui eu să trăiesc toată ura colectivă care a fost direcționată înspre mine ca femeie neagră”[57]. Deci, chiar dacă, în ceea ce privește identitatea lui Audre Lorde, mai este adăugată o componentă identitară esențială – culoarea pielii și stratul identitar al *blackness*-ului – există și este necesară această forță pătrunzătoare, revoluționară și subversivă compusă printr-o isterie simbolică pentru a le striga, pentru a le reclama tuturor neajunsurile și nedreptățile istorice (sau măcar pe cele ale persoanelor cu o identitate similară); pentru că, pentru femei, *poezia nu e un lux*[58],

> „noi femeile cărăm în noi însene posibilitatea pentru fuziunea acestor două abordări atât de necesare pentru supraviețuire, și ne apropiem cel mai mult de această combinație în poezia noastră. Vorbesc aici despre poezie ca despre o distilare revelatorie a experienței, nu jocul de cuvinte steril pe care, prea des, patriarhii albi au distorsionat cuvântul poezie să însemne – astfel încât să acopere dorința disperată pentru imaginație fără pătrundere”[59], pentru că „[p]oemele noastre formulează implicațiile noastre însene, ce simțim în interiorul nostru și îndrăznim să facem realitate (sau să acționăm în acord cu), fricile noastre, speranțele noastre, terorile noastre cele mai neprețuite”[60].

Tot în această direcție, Ileana Negrea afirmă în *Cutra* că „suntem conectate și conectați în oprimarea noastră, că avem identități multiple aflate la granița mai multor tipuri de discriminare și că numai împreună, atacând deodată din toate direcțiile sistemul, îl putem prăbuși sau măcar clătina un pic pentru a ne face un locșor sigur în el, unde să ne simțim protejate”[61]. Pe de altă parte, la fel ca în textul lui Lorde „The Transformation of Silence into Language and Action”[62], și la Negrea poate fi identificat mecanismul de instrumentalizare a limbajului și a scrisului împotriva „the silence” impusă de un sistem opresiv, pentru că „[s]crisul e o valoare. Păstrează-l./ Uită-ți detractorii./(Nu-i uita, scrie-i!)”[63]. Astfel, prin această transformare se demontează două mecanisme de opresiune foarte importante la nivel literar și social: subreprezentarea și producția foarte redusă de autoreprezentare.

Toate aceste influențe preluate de Negrea din literatura feministă vestică scrisă din perspective *queer* sau *mad*, unde, în plan literar, marginea și centrul s-au de și repoziționat, sunt recontextualizate într-o altă geotemporalitate în care această identitate (queer-mad) ocupă încă pe plan sociopolitic o poziție marginală. La fel ca la Staceyann Chin, forma de militantism utilizată extensiv devine, din punct de vedere al limbajului, agresivă, valorificând praxisul din *mad feminism* ca instrument de susținere a acestei forme de manifestare. În același timp, utilizarea epistemologiei și manifestării feministe care apar cu nuanțe vestice are un efect negativ în ceea ce privește receptarea din presă a textelor Ilenei Negrea, având în vedere că „[a]ntifeminismul și sexismul sunt manifestate în ziua de azi în România pe mai mult decât un singur nivel: contexte triviale, înregistrări ale vieții de zi cu zi, dar și cele mai subtile niveluri ale existenței intelectuale, ale vieții publice și chiar ale discursurilor elitiste.”[64]

Încadrarea textelor lui Negrea în *world literature* se poate argumenta cel mai bine prin faptul că acestea se înscriu în mișcările literare feministe la nivel global, prin folosirea la nivel socio-literar a teoriilor pe care se fundamentează aceste mișcări (e.g. teoria intersecțională, teoria *queer*, mișcările antirasiste, studii de gen, feminismul *mad*).

Statutul *mad* ca o condiție a existenței

De asemenea, atât în volumul de poezie, cât și în textul speculativ poate fi urmărit modul în care Negrea vorbește despre bolile psihice și despre persoanele care se regăsesc în această condiție, *mad people*, și, având în vedere că scrie din perspectiva unei persoane care trăiește activ experiența și efectele ei, putem regăsi o altă latură a marginalității, a excluziunii, cu tot cu „[p]rezența stigmei, nevoia de gestionare a simptomelor sănătății mintale, dificultățile în accesarea serviciilor și lipsa unor servicii adecvat dezvoltate”[65]. Astfel, Negrea oferă un punct de vedere aproape unic în ceea ce privește reprezentarea unei rețele de *queer mad poets* în România, care pare să fie aproape invizibilă la nivel național. Scriind dintr-o perspectivă posibilă viitoare, autoarea merge în sens invers: „[î]napoi la bunica... Pe vremea ei, era acest întreg discurs despre «psihiatrie». Oamenii erau socotiți «nebuni», internați involuntar în spitale, sedați (li se injecta

ceva ce nu era un cip, ci tot un fel de pastilă), imobilizați (corpurile lor erau legate, corpuri care trebuie să fie libere pentru a face Poezie, pentru a se hrăni, hidrata, pentru a face dragoste), stigmatizați, puși pe pastile. Pastile care îi făceau somnolenți, neatenți, care îi făceau să tremure, să uite. Care le distrugeau organele, care le provocau dureri. Dar care reduceau Depresia, Mania, Anxietatea, Psihoza; se credea că e un troc de bun simț. Pastilele formau o industrie, una care otrăvea ca să aline"[66]. Știm cum sunt etichetate și tratate persoanele cu boli psihice, câteodată condamnarea este subtilă, alteori este foarte proeminentă și agresivă[67], cele cu statutul de persoană *mad*, după cum este utilizat acest termen de către Ileana Negrea într-un interviu[68], termen prin care își auto-identifică acest segment al identității, dar știm și că

> „[l]umea bună nu zice poponar sau țigan,/ Curvă, sărăntoc, pârnăiaș, retardat./ Ea știe politici identitare, e frumoasă și e înțeleaptă./ Lumea bună trage linia la ne-bună./ (Ceva de care să râdem trebuie să ne rămână.)/ Un dezaxat, doi dezaxați.../Ce, ești nebun?/ Diliu. Zănatec./Bolnav mintal./ N-are toși bobii acasă./E dusă. (Cu pluta.)/Sărit de pe fix./Îi filează o lampă./ Stigmă, privare de libertate,/ Aparținători, decădere din drepturi,/ Izolare, ridiculizare, dispreț./ Să fii nebun e o infracțiune./ Ești «irațional». «Nerezonabil»/ Hilar. Grotesc./ A încălca regulile de conduită,/ Normele emoționale,/ A supăra ordinea publică/ Se pedepsește prin diagnostic./ Dictatorii, criminalii – pe de o parte. [Cruzimea nu e nebunie]/ Pe de altă parte – artiștii. [Talentul nu e nebunie.]/ Reducționism./ Delimitare vs Exotizare./ Alteritate, periferie, disfuncționalitate./ [Cuvinte mari,/ repudiere,/teamă.]/ Geniu (?) (OK, dar să stea la altă masă.)/ Să nu ne pierdem de tot umorul./ Ceva de care să râdem trebuie să ne rămână./NEBUNĂ"[69].

Poemul denunță ipocrizia stângiștilor români[70] și modul de aplicare a politicilor identitare în ceea ce privește persoanele *mad* doar ca act de performativitate, simultană cu exotizarea și fetișizarea bolii mintale. Este atrasă atenția asupra modului în care aceștia se folosesc de o politică identitară (semi-) elaborată doar la nivel discursiv, astfel încât să servească demersului de acceptare și integrare socială, iar, prin faptul că Negrea vrea să pară că scrie din afara perspectivei situate, se poate observa exact cum este construită și susținută la nivel lingvistic această politică[71]. De asemenea, se poate observa atât cum, într-un discurs precum cel care este ironizat în poem, agentivitatea persoanelor *mad* ajunge să fie dislocată, cât și cum *madness*-ul ajunge să formeze o alteritate în interiorul alterității propriu-zise.

În această direcție, a fost înființată organizația Mad Pride Romania, în care Ileana Negrea s-a implicat, fiind una dintre fondatoarele acesteia. Primul festival Mad Pride Romania a avut loc între 6 și 12 octombrie, în București. Asociația include un grup de persoane care militează și fac activism pentru încorporarea în sistemul social a persoanelor *mad* și luptă pentru modificarea și folosirea unui limbaj nediscriminant, pentru portretizarea și reprezentarea făcute în mod pozitiv pentru persoanele cu suferințe psihice sau împotriva fetișizării acestora, afirmând într-un manifest care a fost preluat și publicat de Pagini Libere că „**NU (MAI) VREM** să mai fim martorele tăcute și martorii tăcuți ai reprezentărilor noastre. Este momentul să ieșim în stradă și să ne arătăm lumii ca diferiți, dar asemănători, ca oameni, nu ca paciente și pacienți"[72]. Despre această organizație, Ileana Negrea spune că „începe ca reacție la insistențele presei de a îl scoate nebun, «altfel», mai puțin om, exotic și diferit, «celălalt», pe criminalul din Caracal, și la modul în care sunt prezentate omorurile de la Săpoca; ca reacție la condițiile din spitalele de psihiatrie"[73]. Există, deci, un sistem pertinent prin care este încercată destigmatizarea *madness*-ului și este oferită o perspectivă multifocalizată atât pe înglobarea tuturor parametrilor care coexistă în dimensiunea *mad*, cât și pe o formă de reprezentare care să demonteze stereotipurile conturate în jurul persoanelor cu boli psihice și neurodivergente. De altfel, pentru ea, așa cum putem observa și în textul despre *sanism* apărut în *Cutra*, este importantă, după cum pune problema Max Fisher în *Capitalist Realism*, recontextualizarea suferințelor psihice în raport cu opresiunea și capitalismul[74].

Legalizarea metaforică a poeziei feministe *mad queer*

În 2022, Ileana Negrea a fost nominalizată și, ulterior, a câștigat Premiul Național de poezie Mihai Eminescu pentru debut, eveniment ce a pornit o succesiune de reacții și de păreri controversate în ceea ce privește poezia care este premiată în România, în prezent, dar și afirmații precum „[n]oul Eminescu este femeie!"[75], un verdict care denotă înrădăcinarea literaturii patriarhale și viziunea pe care încă o exercită asupra literaturii și a percepției la nivel larg despre aceasta. Pare încă necesară o raportare la un eșantion validat și canonic prin care să se facă asimilarea altor voci. De altfel, privind în direcția poeziei și a identității Ilenei Negrea, acestea nu se suprapun în niciun punct cu cele ale lui Mihai Eminescu, deci, în acest sens, asocierea între cele două persoane poate fi văzută ca nepotrivită și nenecesară, ca un nonsens în acest context, făcând abstracție de denumirea evenimentului cultural.

La această gală au fost nominalizate patru volume feministe scrise de femei, *Jumătate din viața mea de acum* de Ileana Negrea, *Nu mă întrerupe* de Cătălina Stanislav, *Dă tot ce ai* de Alexandra Pâzgu, *Cei cinci ani de mutenie* de Ioana Zenaida Rotariu, pe lângă *La bella Italia: antipoemejurnaliere* de Andrei Bucur. În ceea ce privește primele patru volume menționate, fiecare portretizează un alt tip de feminism; propun voci diverse cu influențe și moduri de a expune experiența feministă fundamental diferite, asumat militante sau cu un substrat mult mai subtil și intelectualizat. Au existat mai multe controverse și obiecții în ceea ce privește poemele care au fost citite în cadrul acestei gale, atât la adresa câștigătoarei premiului, cât și la adresa Cătălinei Stanislav, care a recitat poemul „Gwyneth Paltrow și cu mine", poem pentru care a fost criticată pentru că ar conține un limbaj licențios, iar poeta a fost numită „obscenă", filmarea cu lectura poemului fiind ștearsă ulterior.

Câștigarea acestui premiu de către Ileana Negrea reprezintă, însă, o reușită importantă deoarece este prima dată când, într-un cadru relevant la nivel național, a fost recunoscută poezia *mad queer*. Totodată, reprezintă punctul de plecare al oficializării acesteia, al instituționalizării ei, momentul în care vizibilitatea acestui tip de poezie devine mult mai pregnantă. Ileana Negrea este cea mai puternică voce care se poziționează în cadrul acestor straturi identitare și care scrie asumat dintr-o perspectivă feministă mad-queer. Această perspectivă reprezintă o situație deosebită tocmai prin natura faptului că, dacă analizăm poezia feministă și poezia feministă pe care se coagulează și instanța queer-mad, avem două cazuri structural diferite. Alegerea juriului în privința decernării premiului poate fi văzută și ca o strategie în ceea ce privește reprezentarea *mad queerness*-ului ca o altă perspectivă asupra procedeului de revendicare a feminismului, o panoramă autentică și nefalsificată asupra acestuia și impunerea unei noi cerințe a feminismului. Forma de feminism aleasă este una în care experiența prezentă este cea mai importantă, circumstanțele spațio-temporale fiind factorul principal de raportare la munca de activism care trebuie făcută, iar dimensiunea afectivă este revalorificată, astfel încât joacă (la fel ca în concepția lui Lorde în ceea ce privește *black feminism*) un rol fundamental în conceptualizarea *mad feminism*[76]. Raportarea ei la feminism dintr-o poziție *mad* o face pe Negrea cea mai vizibilă autoare *mad* care vine cu un manifest feminist literar substanțial și complex, ceea ce face argumentul unui indicator particular în ceea ce privește literatura română contemporană, „[u]nde diagnostice sunt ignorate/ Dacă nu genizate/ Unde isterică/ Leagă uterul de psihic/ Unde uterul și psihicul/ Sunt argumentele voastre/ Nu atributele noastre"[77].

Asamblarea unei *lumi* noi și contrastul cu realitatea actuală

Cu toate că poemele din volumul ei par un fel de ședință lungă și suprarealistă de terapie, pentru că „[s]crisul e o valoare. Păstrează-l./Uită-ți detractorii./(Nu-i uita, scrie-i!)"[78], și mai explicit este textul din antologia *Lumile noastre posibile*, un poem narativ care ne permite să navigăm printr-un univers post-apocaliptic *queer* feminin în care te poți recupera după ce ți-au fost lăsate moștenire ore întregi de terapie[79], se poate elibera de stigma adusă persoanelor cu probleme de sănătate psihică, poate fi celebrată senzația din proximitatea momentului în care „[g]ândurile nu se mai încălecau, nu mai veneau de-a valma, mintea îi aparținea din nou"[80]. Se celebrează acum o victorie colectivă, extinsă, nu una individuală și redusă la dimensiuni nesemnificative, un univers fictiv vindecător, terapeutic prin el însuși, pentru că este depășită „vremea când oamenii luau pastile, picături cretoase, colorate, care se înghițeau cu apă"[81]. Universul în care pastilele „care o fascinau cel mai tare erau însă cele «de cap» - pentru creier, suflet, stare psihică. Dacă își rotește puțin ochiul poate încă citi: Prozac, Lamictal, Lyrica, Aripiprazol, Rivotril, Olanzapină...."[82], *medicamentele* consumate și în poemele Ilenei Negrea, „TREI Numele original este Abilify/ Abili-fy/ În română l-au tradus Aripiprazol/ – unde «prazol» ți le taie –/ PATRU Anxietatea mereu/ Rivotril la nevoie"[83], rămâne foarte îndepărtat și misterios pentru naratoarea prozo-poemului. Rămâne inimaginabilă o perioadă de timp în care existau aceste imense cicatrici niciodată complet vindecate, apărute în urma stigmatizării îndreptate spre *mental health issues*. Această inițiativă rămâne importantă și captivantă atât prin vocile pe care le coagulează sub umbrela ei, cât și prin conceptul propriu-zis de proză speculativă, prin spațiile care pot fi confecționate în interiorul și în jurul ei, dar și prin mecanismele pe care le face să lucreze conturarea acestor universuri virtuale, potențiale. În introducerea volumului, scrisă de Carolina Vozian, sunt explicate pe larg nuanțele diferențiatoare dintre conceptul de proză speculativă și literatura SF, prin intermediul teoriilor expuse de Ursula K. le Guin și Margaret Atwood, dar și prin intermediul celor introduse de către activistele și scriitoarele afro-americane Walidah Imarisha și adrienne maree brown. Totodată, asocierea făcută între cărțile Octaviei Butler, *Kindred*, *Pilda semănătorului* și *Pilda talanților*, și proza speculativă pătrunsă foarte recent în spațiul românesc evidențiază extinderea și difuzarea acestui gen literar în zone geografice diverse, prin modalități și inițiative divergente, în perioade de timp diferite.

Concluzii

Această analiză arată atât cum, cu toate că la nivel transnațional nu există un sistem de circulație a textelor Ilenei Negrea, înscrierea sa în sistemul *world literature* s-ar putea face, în primul rând, prin miza etică a textelor sale și încadrarea acestora în contextul unor mișcări literare care se fundamentează pe această miză, formarea și modelarea acestui praxis literar fiind făcute prin lectura și revendicarea de la autoare străine (i.e. Audre Lorde, June Jordan, Adrienne Rich, Staceyann Chinn etc.), iar recontextualizarea identității queer-mad-feministă a autoarei în contextul CEE reprezentând factorul de modificare a epistemologiei feministe din textele sale. De asemenea, este arătat modul în care cunoașterea epistemologică preluată de la aceste autoare, re-situată în contextul geotemporal din România apare ca un fel de alterare a ambelor, având în vedere nesincronizarea cadrelor geopolitice și temporale în care există cele două, astfel încât, în contextul est-european (sau în orice context non-vestic), literatura *queer* poate fi operaționalizată ca un instrument de cunoaștere și înțelegere a acestei dimensiuni identitare și a modificării lor în acest spațiu.

Note

1. Vezi Donna Haraway, „Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Feminist Studies* 14, nr. 3 (1988): 575-599.
2. Audre Lorde, *Sister outsider* (New York: Crossing Press, 2007), cap. „Eye to Eye: Black Women, Hatred, and Anger", Kindle.
3. Ileana Negrea, *Jumătate din viața mea de acum* (București: Editura frACTalia, 2021), 13.
4. Mihai Iovănel, *Ideologiile literaturii în postcomunismul românesc* (București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2017), 32-33.
5. Iovănel, *Ideologiile literaturii în postcomunismul românesc*, 33.
6. Vezi Ioana-Tatiana Ciocan, „Privire asupra cercetărilor stereotipurilor de gen în publicitatea românească", *Transilvania*, nr. 11-12 (2020): 90-93.
7. Vezi Patricia Hill Collins și Sirma Bilge, *Intersecționalitate*, trad. Cătălina Stanislav și Anca-Simina Martin (Sibiu: Editura ULBS, 2021).
8. Maria Todorova, *Imagining the Balkans* (New York: Oxford University Press, 2009), 3. „reversion to the tribal, the backward, the primitive, the barbarian" (traducerea mea).
9. Todorova, *Imagining the Balkans*, 3, „the balkans have been described as the other of Europe" (trad. mea).
10. Ela Przybyło, „Swimming Queer: Moving with Contemporary Polish Literature", în *Polish Literature as World Literature*, ed. Piotr Florczyk și K. A. Wisniewski (New York: Bloomsburry Academic, 2023), 164. „[t]oo often, movements including literary, feminist, and queer movements are framed through a temporal narrative of progress. Yet these models are often based on Western and colonial fantasies of improvement that can only clumsily be applied to other geopolitical and cultural contexts" (trad. mea).
11. Lorde, *Sister outsider*, cap. „An Interview: Audre Lorde and Adrienne Rich", „take seriously the spaces between us that dierence has created" (trad. mea).
12. Teona Farmatu, „De ce nu avem alternativă la autenticismul masculin? Focus: *Într-un cămin de domnișoare* de Anișoara Odeanu și *Tinerețe* de Lucia Demetrius", *Transilvania*, nr. 11-12 (2022): 1-12.
13. Ioana Moroșan, „Romanian Women Writers and the Literary Profession during the First Half of the 20th Century: Exclusion, Feminisation and Professionalisation of Writing", *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory* 8, nr. 1 (2022): 107. „demonstrates how the rules of masculine domination worked in terms of excluding women writers from the structure of the restricted-scale production consecrated to the legitimised authors, to the masculine elites" (trad. mea).
14. Christian Moraru, Nicole Simek și Bertrand Westphal, ed., *Francophone Literature as World Literature* (New York: Bloomsburry Academic, 2020).
15. Jarrod Hayes, „Queer Desire on the Move: Resistance to Homoglobalization in World Literature in French", în *Francophone Literature as World Literature*, ed. Christian Moraru, Nicole Simek și Bertrand Westphal (New York: Bloomsbury Academic, 2020), 180. „examples of writings by queers, queer writing, and even the queer in writings by the not-so-queer from Québec, Africa, and the Caribbean to provide an overview of the intersection between World Literature in French, on the one hand, and sexuality studies, on the other" (trad. mea).
16. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 12.
17. Piotr Florczyk și K. A. Wisniewski, ed., *Polish Literature as World Literature* (New York: Bloomsburry Academic, 2023).
18. Jacek Gutorow, „Polishness Revisited: Witold Gambrowicz and the Question of Identity", în *Polish Literature as World Literature*, ed. Piotr Florczyk și K. A. Wisniewski (New York: Bloomsburry Academic, 2023), 116. „the enigma of individual and collective identity" (trad. mea).
19. Gutorow, „Polishness Revisited", 116. „metonymical figure embracing his own personal identity" (trad. mea).
20. Gutorow, „Polishness Revisited", 116. „strong individuality" (trad. mea).
21. Ibid., 116. „the agent capable of demystifying all social and cultural codes and conventions" (trad. mea).
22. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 49.
23. Ibid., 24.
24. Ibid., 47.
25. Ibid., 25.
26. Robert Kulpa și Joanna Mizielińska, ed., *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives* (Londra: Routledge, 2016).
27. Mizielińska și Kulpa, „Introduction", 1. „the dichotomy «West/non-West» is mainly constructed on the basis of Anglo-American ways of experiencing sexuality, making the «Western experience» the normative one" (trad. mea).
28. Pentru evoluția *queer studies* la noi, vezi Ovidiu Anemțoaicei, „Queer sau despre activism în gândire", *Transilvania*, nr. 11-12 (2020): 42-50.
29. Ibid., 1, [b]y introducing CEE as a «European context»" (trad. mea).
30. Ibid., 12, „[e]verybody has their time, but is this time the same for all?" (trad. mea).
31. Joanna Mizielińska, „Travelling Ideas, Travelling Times: On the Temporalities of LGBT and Queer Politics in Poland and the «West»", în *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*, ed. Robert Kulpa și Joanna Mizielińska (Londra: Routledge, 2016).
32. Jon Binnie și Christian Klesse, „Researching transnational activism around LGBTQ politics in Central and Eastern Europe: Activist solidarities and spatial imaginings", în *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*, ed. Robert Kulpa și Joanna Mizielińska (Londra: Routledge, 2016).
33. Anemțoaicei, „Queer sau despre activism în gândire", 44.

34. Przybyło, „Swimming Queer”, 162. „[t]he twenty-first century is a remarkable time for lovers of queer literature and culture, with the expansion of literary canons across cultural and geopolitical locations” (trad. mea).
35. Ibid., 162. „queer literature as world literature” (trad. mea).
36. Ibid., 162. „Polish queer world literature as vital to world literatures” (trad. mea).
37. Ibid., 162. „Polish queer literature through focusing on Jedrowski’s novel *Swimming in the Dark* (2020), which provides a unique entry point into thinking about Polish queer literature as worldly queer literature, because of its uniquely diasporic positioning” (trad. mea).
38. De asemenea, vezi și Shannon Woodcock, „A Short History of the Queer Time of «Post-Socialist» Romania, or, Are We There Yet? Let’s Ask Madonna!”, în *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*, ed. Robert Kulpa și Joanna Mizielińska (Londra: Routledge, 2016).
39. Maria Sgârcitu și Ileana Negrea, „Discriminarea care nu avea nume: sanismul. Sau Eu sunt săpoca: trecut sanist, viitor nebun”, *Cutra*, ultima modificare 20 octombrie, 2021, https://cutra.ro/discriminarea-care-nu-avea-nume-sanismul-sau-eu-sunt-sapoca-trecut-sanist-viitor-nebun/.
40. Ibid.
41. Vezi Mihaela Ursa, Adrian Tătăran și Alexandra Turcu, ed., *Zoe, fii bărbată! Coduri de gen în cultura României contemporane* (Pitești: Editura Paralela 45, 2019).
42. Ileana Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 21.
43. Ibid., 20.
44. Ibid., 24.
45. Ibid., 87.
46. Ileana Negrea, „Un pic”, în *Lumile noastre posibile: Antologie de proză speculativă queer-feministă*, ed. Carolina Vozian (București: Editura pentru Literatură Feministă, 2020), 131.
47. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 28.
48. Vezi Gloria Anzaldúa, *Borderlands/La Frontera: The New Mestiza* (San Francisco: Aunte Lute Books, 1999).
49. D. Emily Hicks, *Border writing: the multidimensional text* (Minnesota: Univeristy of Minnesota Press, 1991), 23. „the functional expression of the self-conscious attitude of a writer juxtaposed between multiple cultures” (trad. mea).
50. Ibid., 23. „border writing must be conceived as a mode of operation rather than a definition” (trad. mea).
51. Ibid., 23. „[w]hat makes border writing a world literature with a «universal» appeal is its emphasis upon the mutiplicity of languages within any single language; by choosing a strategy of translation rather than representation, border writers ultimately undermine the distinction between original and alien culture” (trad. mea).
52. Collins și Bilge, *Intersecționalitate*, 33.
53. Bogdan Popa, *De-centering Queer Theory: Communist Sexuality in the Flow during and after the Cold War* (Manchester: Manchester University Press, 2021), 16. „designated an anti-corporate LGBT politics in the 1990s” (trad. mea).
54. Ibid., 16. „it became an identity – queer identity – that serves as an umbrella term for many non-normative identities” (trad. mea).
55. Gayatri Chakravorty Spivak, „Can the subaltern speak?”, în *Reflections on the history of an idea: Can the subaltern speak?*, ed. Rosalind C. Morris (New York: Columbia University Press, 2010), 21. „[i]f, as Jameson suggests, the mode of production narrative is the final reference, these women are insufficiently represented or representable in that narration”.
56. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 85.
57. Lorde, *Sister outsider*, cap. „Eye to Eye: Black Women, Hatred, and Anger”, „[s]ometimes it feels as if I were to experience all the collective hatred that I have had directed at me as a Black woman” (trad. mea).
58. Aluzie la Lorde, *Sister ousider*, cap. „Poetry is not a luxury”.
59. Audre Lorde, *Sister outsider*, cap. „Poetry is not a luxury”, „women carry within ourselves the possibility for fusion of these two approaches so necessary for survival, and we come closest to this combination in our poetry. I speak here of poetry as a revelatory distillation of experience, not the sterile word play that, too often, the white fathers distorted the word poetry to mean – in order to cover a desperate wish for imagination without insight” (trad. mea).
60. Ibid., „[o]ur poems formulate the implications of ourselves, what we feel within and dare make real (or bring action into accordance with), our fears, our hopes, our most cherished terrors” (trad. mea).
61. Sgârcitu și Negrea, „Discriminarea care nu avea nume”.
62. Lorde, *Sister outsider*, cap. „The Transformation of Silence into Language and Action”.
63. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 25.
64. Mihaela Ursa, „Antifeminist Ideologies in Romanian Popular Culture.Advertising, Power Discourses and Traditional Roles”, *Philobiblon* 20, nr. 1 (2015): 77. „[a]ntifeminism and sexism are manifest in present-day Romania on more than one level: trivial contexts, records of everyday life, but also the most subtle levels of intellectual existence, public life and even elitist discourses” (trad. mea).
65. Beth Sapiro și Alison Ward, „Marginalized Youth, Mental Health, and Connection with Others: A Review of the Literature”, *Child and Adolescent Social Work Journal* 37, nr. xx (2019): 344. „[t]he presence of stigma, the need to manage mental health symptoms, difficulties in accessing services, and a lack of developmentally appropriate services” (trad. mea).
66. Negrea, „Un pic”, 130.

67. Vezi Michel Foucault, *History of Madness*, trad. de Jonathan Murphy și Jean Khalfa (Londra: Routledge, 2006).
68. Ileana Negrea, „Mă eliberez de propria poveste scriind-o", interviu de Paul Florescu, *Book Industry*, 12 octombrie 2022, https://bookindustry.ro/ro/guest-post/ileana-negrea-ma-eliberez-de-propria-poveste-scriind-o/.
69. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 14-15.
70. Vezi și modul în care sunt ironizați aceștia în Adrian Schiop, *Soldații. Poveste din Ferentari* (Iași: Editura Polirom, 2014).
71. Vezi și Jessica Lowell Mason, „Making Bedlam: Toward a Trauma-Informed Mad Feminist Literary Theory and Praxis", *Humanities* 12, nr. 2 (primăvara 2023); Jane M. Ussher, *Women's madness: Misogyny or mental illness?* (Massachusetts: University of Massachusetts Press, 1991).
72. „Manifestul Mad Pride România 2019", *Pagini libere*, 16 septembrie 2019, https://pagini-libere.ro/manifestul-mad-pride-romania-2019/.
73. Ileana Negrea, „Mad Pride România 2019 – o perspectivă personală", *Pagini libere*, 4 octombrie 2019, http://reteauacritica.artapolitica.ro/2019/10/04/mad-pride-romania-2019-o-perspectiva-personala/.
74. Pentru mai multe detalii, vezi Mark Fisher, *Realism Capitalist: Nu există nicio alternativă?*, trad. Paul Teodor-Cristescu, prefață de Ștefan Baghiu (Cluj-Napoca: Tact, 2022).
75. Sterian David Bruckman Shekelsteinberg, „Noul Eminescu este femeie – Fioroasa feministă Ileana Negrea primește Premiul Eminescu pentru poezie!", *InCorect Politic*, 20 ianuarie, 2022, https://www.incorectpolitic.com/noul-eminescu-este-femeie-fioroasa-feminista-ileana-negrea-primeste-premiul-eminescu-pentru-poezie/.
76. De asemenea, vezi și Andrea Nicki, „The Abused Mind: Feminist Theory, Psychiatric Disability, and Trauma", *Hypatia* 16, nr. 4 (2001). https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.2001.tb00754.x.
77. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 45.
78. Ibid., 25.
79. Ibid., 36.
80. Ibid., 128.
81. Negrea, „Un pic", 128.
82. Ibid., 129.
83. Negrea, *Jumătate din viața mea de acum*, 5.

Bibliography

Anemțoaicei, Ovidiu. "Queer sau despre activism în gândire" [Queer or Activism in Tought]. *Transilvania*, no. 11-12 (2020): 42-50.

Anzaldúa, Gloria. *Borderlands/La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco: Aunte Lute Books, 1999.

Binnie, Jon, and Christian Klesse. "Researching transnational activism around LGBTQ politics in Central and Eastern Europe: Activist solidarities and spatial imaginings." In *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*, edited by Robert Kulpa and Joanna Mizielińska. London: Routledge, 2016.

Ciocan, Ioana-Tatiana. "Privire asupra cercetărilor stereotipurilor de gen în publicitatea românească" [Aspects Related to the Research of Gender Stereotypes in Romanian Advertising]. *Transilvania*, no. 11-12 (2020): 90-93.

Collins, Patricia Hill, and Sirma Bilge. *Intersecționalitate* [Intersectionality]. Translated by Cătălina Stanislav and Anca-Simina Martin. Sibiu: Editura ULBS, 2021.

Farmatu, Teona. "De ce nu avem alternativă la autenticismul masculin? Focus: *Într-un cămin de domnișoare* de Anișoara Odeanu și *Tinerețe* de Lucia Demetrius" [Why don't we have an alternative to male authenticity? Focus**:** *In a Young Ladies's Home* by Anișoara Odeanu and *Youth* by Lucia Demetrius]. *Transilvania*, no. 11-12 (2022): 1-12.

Fisher, Mark. *Realism capitalist. Nu există nicio alternativă?* [Capitalist Realism: Is there no Alternative?], translated by Paul-Teodor Cristescu, introduction by Ștefan Baghiu. Cluj-Napoca: Tact, 2022.

Florczyk, Piotr, and K. A. Wisniewski, eds. *Polish Literature as World Literature*. New York: Bloomsbury Academic, 2023.

Foucault, Michel. *History of Madness*. Translated by Jonathan Murphy and Jean Khalfa. London: Routledge, 2006.

Gutorow, Jacek. "Polishness Revisited: Witold Gambrowicz and the Question of Identity." In *Polish Literature as World Literature*, edited by Piotr Florczyk and K. A. Wisniewski, 115-127. New York: Bloomsbury Academic, 2023.

Haraway, Donna. "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective." *Feminist Studies* 14, no. 3 (1988): 575-599.

Hayes, Jarrod. "Queer Desire on the Move: Resistance to Homoglobalization in World Literature in French." In *Francophone Literature as World Literature*, edited by Christian Moraru, Nicole Simek, and Bertrand Westphal, 180-193. New York: Bloomsbury Academic, 2020.

Hicks, D. Emily. *Border Writing: The Multidimensional Text*. Minnesota: University of Minnesota Press, 1991.

Iovănel, Mihai. *Ideologiile literaturii în postcomunismul românesc* [Literary ideologies in Romanian postcomunism]. Bucharest: Editura Muzeul Literaturii Române, 2017.

Iovănel, Mihai. *Istoria literaturii române contemporane: 1990-2020* [The History of Contemporary Romanian Literature: 1990-2020]. Iași, Polirom, 2021.

Kulpa, Robert, and Joanna Mizielinsk, eds. *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*. London: Routledge, 2016.

Lorde, Audre. *Sister outsider*. New York: Crossing Press, 2007. Kindle edition.
Mason, Jessica Lowell. "Making Bedlam: Toward a Trauma-Informed Mad Feminist Literary Theory and Praxis." *Humanities* 12, no. 2 (2023): 1–24.
Mizielińska, Joanna. "Travelling Ideas, Travelling Times: On the Temporalities of LGBT and Queer Politics in Poland and the 'West'." In *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*, edited by Robert Kulpa and Joanna Mizielińska, 85–106. London: Routledge, 2016.
Moraru, Christian, Nicole Simek, and Bertrand Westphal, eds. *Francophone Literature as World Literature*. New York: Bloomsbury Academic, 2020.
Moroșan, Ioana. "Romanian Women Writers and the Literary Profession during the First Half of the 20th Century: Exclusion, Feminisation and Professionalisation of Writing." *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory* 8, no. 1 (2022): 105–125.
Negrea, Ileana. "Mă eliberez de propria poveste scriind-o" [I free myself from my own story by writing it]. An interview by Paul Florescu. *Book Industry*, October 12, 2022. https://bookindustry.ro/ro/guest-post/ileana-negrea-ma-eliberez-de-propria-poveste-scriind-o/.
Negrea, Ileana. "Mad Pride România 2019 – o perspectivă personală" [Mad Pride Romania 2019 – a personal perspective]. *Pagini libere*, October 4, 2019. https://pagini-libere.ro/manifestul-mad-pride-romania-2019/.
Negrea, Ileana. "Un pic" [A Little]. In *Lumile noastre posibile: Antologie de proză speculativă queer-feministă* [Our possible world: an anthology of queer-feminist speculative fiction], edited by Carolina Vozian. Bucharest: Editura pentru Literatură Feministă, 2020.
Negrea, Ileana. *Jumătate din viața mea de acum* [Half of My Life Until Now]. Bucharest: frACTalia, 2022.
Nicki, Andrea. "The Abused Mind: Feminist Theory, Psychiatric Disability, and Trauma." *Hypatia* 16, no. 4 (2001): 80–104.
Pagini libere. "Manifestul Mad Pride România 2019" [The Mad Pride Romania Manifesto 2019], September 16, 2019. https://pagini-libere.ro/manifestul-mad-pride-romania-2019/.
Popa, Bogdan. *De-centering Queer Theory: Communist Sexuality in the Flow during and after the Cold War*. Manchester: Manchester University Press, 2021.
Przybyło, Ela. "Swimming Queer: Moving with Contemporary Polish Literature." In *Polish Literature as World Literature*, edited by Piotr Florczyk and K. A. Wisniewski, 161–175. New York: Bloomsbury Academic, 2023.
Sapiro, Beth, and Alison Ward. "Marginalized Youth, Mental Health, and Connection with Others: A Review of the Literature." *Child and Adolescent Social Work Journal* 37, no. xx (2019): 343–357.
Schiop, Adrian. *Soldații. Poveste din Ferentari* [Soldiers: Story from Ferentari]. Iași: Editura Polirom, 2014.
Sgârcitu, Maria, and Ileana Negrea. "Discriminarea care nu avea nume: sanismul. Sau Eu sunt săpoca: trecut sanist, viitor nebun" [Nameless Discrimination: Sanism. Or I am săpoca: Sanist Past, Insane Future]. *Cutra*, October 2021. https://cutra.ro/discriminarea-care-nu-avea-nume-sanismul-sau-eu-sunt-sapoca-trecut-sanist-viitor-nebun/.
Shekelsteinberg, Sterian David Bruckman. "Noul Eminescu este femeie – Fioroasa feministă Ileana Negrea primește Premiul Eminescu pentru poezie!" [The new Eminescu is a woman – the fierce feminist Ileana Negrea receives the Eminescu Award for poetry!]. *InCorect Politic*, January 20, 2022. https://www.incorectpolitic.com/noul-eminescu-este-femeie-fioroasa-feminista-ileana-negrea-primeste-premiul-eminescu-pentru-poezie/.
Spivak, Gayatri Chakravorty. "Can the Subaltern Speak?." In *Reflections on the History of an Idea: Can the Subaltern Speak?* Edited by Rosalind C. Morris, 21–78. New York: Columbia University Press, 2010.
Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*. New York: Oxford University Press, 2009.
Ursa, Mihaela, Adrian Tătăran, and Alexandra Turcu, eds. *Zoe, fii bărbată! Coduri de gen în cultura României contemporane* [Zoe, be Manly! Gender Codes in Romania's Contemporary Culture]. Pitești: Editura Paralela 45, 2019.
Ursa, Mihaela. "Antifeminist Ideologies in Romanian Popular Culture.Advertising, Power Discourses and Traditional Roles." *Philobiblon* 20, no. 1 (2015): 77–93.
Ussher, Jane M. *Women's Madness: Misogyny or Mental Illness?*. Massachusetts: University of Massachusetts Press, 1991.
Woodcock, Shannon. "A Short History of the Queer Time of 'Post-Socialist' Romania, or, Are We There Yet? Let's Ask Madonna!." *In De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*. Edited by Robert Kulpa and Joanna Mizielińska. London: Routledge, 2016.